

Mika Holopainen

Avoimesti ja värikkäästi verkossa – Signumin vuosi 2022

Signum muuttui vuoden 2022 alussa pääosin verkkolehdeksi, vain tämä vuoden viimeinen numero julkaistaan myös painettuna. Vuosi toi muutoksia sekä lehden julkaisemisesta vastaavalle toimituskunnalle että lehden lukijoille. Tässä artikkelissa kuvataan lyhyesti, mitä muutoksia Signumin osalta tapahtui tänä vuonna sekä palautetaan mieleen, millaista sisältöä lehden numeroissa 1–3 tarjottiin.

Signumissa on tänä vuonna julkaistu yhteensä 33 artikkelia, kun mukaan lasketaan myös tämän käsillä olevan numeron sisältö. Mukana artikkeleissa on ollut yhteensä 59 eri kirjoittajaa, ja enimmillään yhdessä artikkelissa yhdeksän kirjoittajaa. Useimmat kirjoittajista toimivat yliopistokirjastoissa, mutta kynään oli tarttunut myös useita ammattikorkeakouluissa, erikoiskirjastoissa tai tutkimuslaitoksissa työskenteleviä henkilöitä sekä muutamia aktiivisia eläkeläisiä. Kiitän lämpimästi kaikkia Signumin artikkeleihin oman panoksensa antaneita!

Lehden ensimmäinen pelkästään verkossa julkaistu numero ilmestyi huhtikuussa 2022 Journal.fi-alustalla. Julkaisuprosessi oli sinänsä tuttu, olihan lehteä julkaistu alustalla jo pitkään. Aiemmin oli kuitenkin menty painettu lehti edellä ja verkkoon artikkelit tulivat usean kuukauden viiveellä. Nyt julkaiseminen tapahtui välittömästi ja avoimesti Journal.fi:ssä. Uutena asiana lehdessä oli myös nelivärikuvi-

tus, joka piristi merkittävästi lehden visuaalista ilmettä.

Verkkolehdestä tiedottamista varten otettiin keväällä käyttöön Creamailer-alustalla toteutettava uutiskirje, sen avulla on voitu tiedottaa lehden uusista numeroista tehokkaammin STKS:n jäsenistölle.

Signum 1/2022

Vuoden ensimmäisen numeron avausjuttuna oli STKS:n edellisen puheenjohtajan **Päivi Kaiposen** tiivis katsaus seuran toiminnasta vuonna 2021, samalla Kaiponen teki hieman yhteenvedoa koko puheenjohtajakauden 2018–2021 tapahtumista. Seuran uusia nimiä esiteltiin parissa muussa lehden jutussa. Haastattelimme Anne Lehdon kanssa toisiamme, Anne esitteli itseään ja ajatuksiaan seuran uutena puheenjohtajana ja minä Signumin uutena päätoimittajana. Toisessa haastattelujutussa esittäytyivät STKS:n hallituksen uudet jäsenet Soile Manninen ja Marita Ahola.

Jukka Rantasaaren artikkeli kä-

sitteli datanhallinnan merkitystä ja siihen liittyvää tutkimusta. Rantasaa-ri oli haastatellut väitöskirjatutkijoita datanhallinnan osaamisesta ja osaa- mistarpeista. Tutkijat pitivät hyvää datanhallintaa erittäin tärkeänä datan eheyden, tutkimustulosten luotetta- vuuden ja tutkimuksen toistettavuuden kannalta, mutta monet arjen tutkimus- käytännöt eivät palvele tätä tavoiteta. Rantasaa-aren tutkimuksen mukaan kulttuurinmuutokseen tarvitaan kou- lutusta, palveluja ja kannustimia. Muutoksen johtamisessa akateemisil- la kirjastoilla on yksi avainrooleista.

Minna Niemi-Grundströmin artikkelissa pohdittiin tutkitun tiedon teemavuoden 2021 aikana käytyä kes- kustelua ja tieteellisten kirjastojen eri- laisia rooleja tieteen kentällä ja yhtenä toimijana tutkitun tiedon ekosysteemi-issä. Niemi-Grundström esitteli artikkelissaan myös asiakasarvon ulot- tuvuuksia – taloudellinen, toiminnal- linen, emotionaalinen ja symbolinen – joissa kaikissa voidaan nähdä kirjas- ton kannalta kilpailuetuja. Tulevai- suuden kannalta Niemi-Grundström piti erityisen tärkeänä pohtia, miten erilaiset muutokset toimintaympäri- tössä muuttavat asiakkaiden odotuksia kirjaston palveluista ja millaisia painei- ta kirjaston palvelurooliin kohdistuu.

Päivi Kytömäen artikkelissa teh- tiin katsaus Suomen yliopistokirjas- tojen verkoston (FUN) vaiheisiin ja toimintaan kuluneiden 25 vuoden ai- kana. Neljännesvuosisadassa FUN on saanut paljon aikaan ja ollut vaikutta- massa monien keskeisten palveluiden syntyyn, mm. ensimmäisen yhteisen

kirjastojärjestelmän hankintaan, Lin- nea2-konsortioon, FinELibiin ja infor- maatiolukutaidon opetukseen. Myös FUN:in merkitys KDK:n, Finnan, bib- liometriikan ja avoimen tieteen kehi- tykseen tulevat käsitellyiksi Kytömäen artikkelissa.

Elina Kähön ja Juha Leppä- mäen artikkelissa esiteltiin Helsingin yliopiston kirjastossa toteutettua ai- neistonvälityksen kehittämishanketta ja sen tuloksia. Hanke liittyi kesällä 2020 käyttöön otettuun uuteen kir- jastojärjestelmään, Almaan, ja sen mahdollistamiin uusiin ratkaisuihin aineistonvälityksessä.

Rinnakkaistallennuksen edistämi- sen keinot yliopistokirjastoissa oli tee- mana artikkelissa, jossa kirjoittajina olivat **Mika Holopainen, Arto Iko- nen, Jukka Kananen, Mari Katvala** ja **Anna-Kaarina Linna**. Artikkelissa kuvataan erilaisia keinoja, joilla rin- nakkastallenteiden määrää on saatu vähitellen lisättyä kirjoittajien edus- tamissa yliopistoissa.

Juuso Ala-Kyynyn tekemässä ju- tussa oli koottu yhteen yksitoista hyvää keinoa datapalveluiden markkinoin- tiin.

Signum 2/2022

Signumin kakkosnumerossa **Ari-Pek- ka Lauhakari** ja **Johanna Kiviluoto** tarjosivat aluksi katsauksen Ukrainan sodan ensimmäisten kuukausien vaiku- tuksista kirjastoihin. Artikkelissa ker- rotaan reaktioista ja tuen ilmauksista, joita Ukrainan sota herätti kansainvä- lisellä kirjastokentällä. Lisäksi kuva- taan Ukrainan kirjastojen toimia sodan

keskellä. Mukana on myös pohdintaa fyysisen kulttuuriperinnön säilyvyyden turvaamisesta digitoinnin avulla.

Kontrolloitu digitaalinen lainaaminen (Controlled Digital Lending, CDL) oli aiheena **Matti Myllykosken** artikkelissa. Kyse on lainauskäytännöstä, jossa kirjasto voi digitoida omistamansa kirjan ja lainata digitoitua kappaletta elektronisesti niin, että vain yksi kappale on lainassa tai lainattavissa. Artikkelissa esitellään yhtenä esimerkkinä DCL:stä Digital Theological Library.

Kaisa Sinikara tiivisti artikkelissaan Helsingin yliopiston kirjastojen historiaa käsittelevän tutkimuksensa sisältöä ja taustoja. Sinikaran tutkimukseen perustuva teos *Tiedeyhteisön kumppanina: Laitoskirjastoista Helsingin yliopiston kirjastoksi 1828–2012* julkaistiin avoimesti Helda Open Books -kokoelmassa kesäkuussa 2022.

Bibliothecarii Medicinæ Fenniae (BMF) ry:n toimintaa ja siihen liittyviä kokemuksia kuvattiin Signumin toimituksen toteuttamassa artikkelissa. BMF on kotimainen lääke- ja terveystieteiden sekä niiden lähialojen kirjasto- ja tietopalveluammattilaisten yhdistys. Se auttaa jäseniään luomaan ammatillisia verkostoja ja kehittämään ammattitaitoaan. BMF järjestää myös koulutuksia ja opintomatkoja sekä ylläpitää kansainvälisiä yhteyksiä.

Kuinka rakentaa korkeakoululle avoimen oppimisen tukipalvelut? Tähän kysymykseen saatiin vastauksia **Minna Niemi-Grundströmin**, **Terhi Kaipaisen**, **Aino Helariutan**, **Anne Kärjen** ja **Ilmari Jauhiaisen** artikkeleissa, joka keskittyi erityisesti avoimia

oppimateriaaleja koskeviin palveluihin.

Datatuon palveluiden kehittämisen palvelumuotoilun menetelmillä oli aiheena **Anne Karhapään**, **Niina Nurmen** ja **Manna Sataman** artikkelissa. Palvelumuotoilu on yhteiskeshittämistä hyödyntävä prosessi, joka lähtee käyttäjien tarpeista. Artikkelissa kuvataan prosessia, jonka avulla luotiin Itä-Suomen yliopiston datatuon palvelukonsepti.

Juha Hakalan artikkeli kuvaa Kansalliskirjaston vuonna 2021 julkaiseman Elektronisten julkaisujen identifiointioppaan sisältöä. Samalla Hakala kertoo elektronisten julkaisujen pysyvän säilyttämisen ja identifiointiin haasteista.

Maantieteen emeritusprofessori **Markku Löytönen** kertoi artikkelissaan ihmiskunnan historiaan liittyvistä tiedon vallankumouksista ja kirjaston merkityksestä noissa vallankumouksissa. Löytösen artikkeli aloitti Signumissa uuden *Sivusta katsottuna* -sarjan, jossa eri aloilla toimivat tutkijat ja asiantuntijat kertovat omia näkemyksiään aiheista, jotka liittyvät osaltaan myös kirjastomaailmaan.

Signum 3/2022

Signummin kolmosnumero sisälsi kaksi artikkelia, joissa raportoitiin kirjastoalan kansainvälisistä konferensseista, LIBERistä ja IFLAsta.

Mari Elisa Kuusniemen, **Anne Lehdon** ja **Susanna Nykyrin** artikkeli tarjosi kuulumisia Odensessa pidetystä LIBER2022-konferenssista. Siellä teemana oli tänä vuonna kirjastot tutkimus- ja innovaatiotoiminnas-

sa. Pääpuheenvuoroissa aiheina olivat Ukraina, EOSC ja kansalaistiede. Muuhun ohjelmaan sisältyi kaksi paneelikeskustelua, kaksitoista temaattisesta sessiosta, kymmenen työpajaa ja kaksitoista posteriesittelyä.

Dublinissa pidetystä IFLA WLIC 2022 -konferenssin kokemuksista ja poimintoja ohjelmasta ja posterinäytelystä kuvasivat artikkelissaan **Sinikka Luokkanen, Katja Hilska-Keinänen, Kirsi Yläne, Neea Savilaakso, Sanna Jalonen ja Johanna Vesterinen**.

Kansallinen julkaisumetriikka-opas (KJMO) julkaistiin viime kesänä avoimesti verkossa. Oppaan sisältöä ja toteutuksen eri vaiheita kuvaavan artikkelin kirjoittivat **Jani Sassali, Johanna Löhönen, Hanna Värri, Anna-Kaisa Hyrkkänen ja Terhi Sandgren**. KJMO on kansallisena yhteistyönä toteutettu ja ylläpidettävä opas julkaisumetriikasta. Se on tarkoitettu kaikille, jotka tarvitsevat työssään tai muussa toiminnassaan tietoa julkaisujen analysoimisesta ja siihen käytettävistä välineistä.

Joona Koirasen artikkeli käsiteli pedagogisia pakopelejä ja niiden käyttöä tiedonhankinnan opetuksessa. Pedagogisten pakopelien käyttöä testattiin Metropolia Ammattikorkeakoulun kirjaston opetuksissa vuosina 2019–2020. Koiranen raportoi artikkelissaan, kuinka pakopelien käyttöä opetuksissa toteutettiin ja millaisia oppimistuloksia saatiin.

Aalto-yliopiston datatukitiimi päätti kokeilla syksyllä 2021 tarjota avoimen tieteen koulutukset ilman rajoituksia sekä kotimaisille että ulkomaisille organisaatioille. Mutta muutuiiko mikään? Tästä kokeilusta saatuja

kokemuksia kuvataan **Kati Laakson, Anne Sunikan ja Charlotte Forsgårdin** artikkelissa.

Kansalliskirjaston uudesta ylikirjastonhoitajasta, Kimmo Tuomisesta, kerrottiin **Aija Vahtolan** kirjoittamassa lyhyessä esittelyjutussa. Tuominen aloitti uudessa tehtävässään kesäkuussa 2022.

Vesa Kauton kirja-arvostelun kohteena oli Kaisa Sinikaran tutkimukseen perustuva teos *Tiedeyhteisön kumppanina: Laitoskirjastoista Helsingin yliopiston kirjastoksi 1828–2012*.

Antropologian postdoc-tutkijana toimiva **Tuomas Tammisto** kirjoitti artikkelissaan näkemyksiä avoimesta julkaisemisesta. Tammiston kirjoitus julkaistiin *Sivusta katsottuna* -sarjassa.

Jäsenkysely ensi vuonna

Signumin vuosi 2022 on toivoakseeni tarjonnut riittävän monipuolisia ja lukijoita kiinnostavia sisältöjä. Lehden sisällöstä ja muuttumisesta lähinnä verkkolehdeksi on tullut vain vähän palautetta. Sitä voi antaa milloin vain lähettämällä sähköpostia (paatoimittaja.signum@stks.fi). Kaikki palaute on tervetullutta, myös ideat tai toiveet lehdessä julkaistavien artikkelien aiheista.

Ensi vuonna on tarkoitus toteuttaa jäsenkysely, jonka avulla kerätään laajemmin tietoa jäsenistön Signumia koskevista mielipiteistä ja näkemyksistä. ♦

Kirjoittaja:

MIKA HOLOPAINEN
Helsingin yliopiston kirjasto
mika.holopainen@helsinki.fi